

## ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΣΤΗΝ ΑΣΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ Γ. ΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 20ο ΑΙΩΝΑ

### 1. Το αγροτικό ζήτημα

υποχώρηση αγροτικού τομέα:

οι ραγδαίες εξελίξεις στον οικονομικό τομέα άσκησαν σοβαρές πιέσεις στον αγροτικό χώρο, ο οποίος **κυριαρχούσε παραγωγικά και κοινωνικά** στην ιστορία των ανθρώπινων πολιτισμών ως το 19ο αιώνα

με τη **βιομηχανική επανάσταση** άρχισε προοδευτικά να υποχωρεί στον «δυτικό κόσμο»



η κατοχή γης ≠ πηγή εξουσίας και κοινωνικού κύρους άνοιξαν οι δρόμοι για την αγροτική μεταρρύθμιση

ο ρ ι σ μ ό ς

αγροτική μεταρρύθμιση:

**κατάργηση** των μεγάλων ιδιοκτησιών και η **κατάτμηση** των αξιοποιήσιμων εδαφών σε **μικρές παραγωγικές μονάδες, οικογενειακού** χαρακτήρα, που ανταποκρίνονται καλύτερα στις νέες παραγωγικές & κοινωνικές συνθήκες

19ος Ελλάδα:

- α. το πρόβλημα της έγγειας ιδιοκτησίας δεν γνώρισε εντάσεις, όπως στην Ευρώπη και τα Βαλκάνια
- β. η προοδευτική διανομή των εθνικών γαιών δημιούργησε πλήθος αγροτών με μικρές ή μεσαίες ιδιοκτησίες
- γ. λίγα εναπομείναντα τσιφλίκια στην Αττική και στην Εύβοια δεν προκαλούσαν ιδιαίτερο πρόβλημα

π ρ ο β λ ή μ α τ α :

**διεύρυνση του ελληνικού κράτους** με τα Επτάνησα **1864**, την Άρτα και τη Θεσσαλία **1881** → ζήτημα της μεγάλης ιδιοκτησίας

τα τσιφλίκια της **Θεσσαλίας** αγοράστηκαν από **πλούσιους Έλληνες** του **εξωτερικού** οι οποίοι:

- α. διατήρησαν τον αναχρονιστικό θεσμό των **κολίγων**
- β. άσκησαν **πολιτικές και κοινωνικές πιέσεις** για να **κερδοσκοπήσουν** από την παραγωγή σιταριού
- γ. επιδίωξαν την **επιβολή υψηλών δασμών** στο εισαγόμενο από τη Ρωσία σιτάρι, ώστε να μπορούν να καθορίζουν όσο το δυνατόν υψηλότερες τιμές για το εγχώριο προκαλώντας μάλιστα πολλές φορές και **τεχνητές ελλείψεις**
- δ. οι πρακτικές που ακολούθησαν οι κάτοχοι των τσιφλικιών **δημιουργούσαν εντάσεις**

ν ο μ ο θ ε σ ί α **1907**:

- α. η εκάστοτε **ελληνική κυβέρνηση** μπορεί να **απαλλοτριώνει μεγάλες ιδιοκτησίες**, ώστε να τις διανέμει σε **ακτήμονες**
- β. η εφαρμογή των νόμων ήταν **δύσκολη υπόθεση** και οι τριβές που προκλήθηκαν οδήγησαν σε **συγκρούσεις**, με πιο σημαντική εκείνη στο χωριό **Κιλελέρ (1910)**

τ έ λ ο ς τ ω ν β α λ κ α ν ι κ ώ ν π ο λ έ μ ω ν ( **1913** ) :

στη χώρα υπήρχαν **μεγάλες εκτάσεις που ανήκαν σε Μουσουλμάνους** (το πρόβλημα έγινε πιο περίπλοκο)

ν ο μ ο θ ε σ ί α **1917** :

- α.** αποφασιστικό βήμα στα χρόνια του Α΄ Παγκοσμίου πολέμου και του «εθνικού διχασμού»
- β.** κυβέρνηση του Ελευθερίου Βενιζέλου στη Θεσσαλονίκη (**1917**) → ολοκλήρωση της μεταρρύθμισης

σ τ ό χ ο ι :

- α.** **στήριξη** και ο **πολλαπλασιασμός** των **ελληνικών ιδιοκτησιών** γης στις νεοαποκτηθείσες περιοχές.
- β.** **αποκατάσταση προσφύγων** και η **πρόληψη κοινωνικών εντάσεων** στον αγροτικό χώρο

α π ο τ ε λ έ σ μ α τ α :

- α.** η **απαλλοτρίωση** μεγάλων αγροτικών ιδιοκτησιών **έγινε δυνατή μετά τον πόλεμο** και την Μικρασιατική καταστροφή όταν η **ανάγκη αποκατάστασης** των προσφύγων ήταν **επιτακτική**.
- β.** η **αναδιανομή** που έγινε έφτασε
  - στο **85%** των καλλιεργήσιμων εκτάσεων στη **Μακεδονία**
  - στο **68%** στη **Θεσσαλία**
  - στο **40%** στο σύνολο της καλλιεργήσιμης γης της **χώρας**
- γ.** μετά από λίγα χρόνια (κάτω από την **πίεση του προσφυγικού προβλήματος**), η μεταρρύθμιση ολοκληρώθηκε: οδήγησε την **αγροτική οικονομία** της χώρας σε **καθεστώς μικροιδιοκτησίας**.

με τη σειρά της η νέα κατάσταση δημιούργησε ν έ α π ρ ο β λ ή μ α τ α :

- α.** οι μικροκαλλιεργητές **δυσκολεύονταν να εμπορευματοποιήσουν** και έπεφταν συχνά **θύματα των εμπορών**
- β.** **ίδρυση της Αγροτικής τράπεζας**, **κρατικών οργανισμών παρέμβασης** και **παραγωγικών συνεταιρισμών**
- γ.** το αγροτικό ζήτημα **απέκτησε νέο περιεχόμενο**, χωρίς να προκαλέσει τις εντάσεις που γνώρισαν άλλα κράτη της Ευρώπης (Ισπανία, Βουλγαρία, Ρουμανία)